

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Biennii Peripatetici

Complectens Quæstiones Logicales Una Cum Institutionibus Dialecticis Ad Antiquorum Recentiorumque Mentem Resolutas, Nec Non Juxta Modernam Scholarum Peripateticarum Methodum Elaboratas & Explicatas

Kretz, Marquard

Herbipoli, 1749

§. 1. An ens rationis sit objectum formale Logicæ?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52248](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52248)

licet. Quoniam verò assignata materia, sive operationes mentis ad alias quoque scientias spectare possunt, inquirere hinc necesse est formam, quæ operationes prædictas ita determinet, ut propria Logicæ materia sint, & quæ sit ratio formalis, propter quam Logica objectum suum materiale attingit. Advertes proinde, hoc in articulo non agi de objecto formali *quo*, sive de ratione, *sub qua* potentia aliqua objectum suum attingit, sed de objecto formali *quod*. De quibus n. 41. Præterea prænosse te velim, ex hoc objecto formali & materiali in Logica consergere hoc concretum metaphysicum: *Operatio logicè recta*. Quod metaphysicum dicitur à sua forma non physicè, sed metaphysicè tantum à subjecto suo Distinctâ. Est autem *Subjectum* hujus concreti ipsa operatio; *Forma* est rectitudo logica, quæ quidem communiter pro objecto formali admittitur; sed in ea explicanda diversi vias diversas ineunt. Alii rectitudinem hanc statuunt in ente rationis. Alii eam appellant *Dirigibilitatem*. Alii eam esse volunt *Directivitatem exemplarem*. Alii rectitudinem activam, alii passivam pro objecto formali defendunt. De his quid sentiam in sequentibus §§. manifestabo.

§. I.

An Ens Rationis sit Objectum formale Logicæ?

65. *Nota*. Ens rationis variè accipitur. I. pro eo, quod efficitur ab intellectu. Hoc sensu

fu actus intellectûs omnes dicuntur entia ratio-
 nis. 2. pro eo, quod in intellectu subjicitur.
 Hâc ratione habitus scientiarum, speciésque
 impressæ entia sunt rationis. 3. pro eo, quod
 intellectui objicitur. Hoc ens rationis obje-
 ctivum appellatur, quod rursus duplex est.
 Aliud est *Ens rationis objectivum purè*, sive *Ens
 rationis ratiocinantis*, quod nec esse subjectivum
 in intellectu, nec ullum aliud esse vel funda-
 mentale vel actuale extra intellectum habet, tale
 est *Hircocervus*. Aliud dicitur *Ens rationis ra-
 tionatæ*, quod quidem esse fundamentale extra
 intellectum habet; cùm fundatum sit in re ut
 cognitâ: non tamen habet esse reale. Hoc ens
 juxta *Thomistas* est illa relatio, quam genus di-
 cit ad species, species ad individua, prædica-
 tum ad subjectum, & vicissim. &c. Ab hac re-
 latione in objecto cognito ut cognito resultante
 intrinsecè denominari volunt vel ipsam rem, ut
 fit in denominatione *Universalis*, *Generis* &c.
 Vel simul etiam operationem intellectûs, ut in
 denominatione *prædicati*, *definitionis* &c. con-
 tingit. Ut autem hæc omnia meliùs intelli-
 gas, Exemplum accipe: Intellectus cogno-
 scit v. g. arborem; deinde aliâ Cognitione
 cognoscit arborem à se esse cognitam. Per
 secundam hanc cognitionem intellectûs jux-
 ta *Thomistas* fingit circa arborem relationem,
 per quam arbor comparata cum intellectu ha-
 bet relationem arboris cognitæ ad cognoscentem.
 Applica hoc exemplum ad nostram ma-
 teriam logicam, & intelliges, quid *Thomistæ*
 per

per ens rationis hîc intelligant. *Status quæstionis* jam est de hoc ultimo ente rationis Thomistico; An sit objectum formale *quod*, denominans ac determinans objectum materiale Logicæ?

65. *Dico.* Ens rationis Thomisticum non est objectum formale *quod* Logicæ. *Prob.* Objectum formale *quod* est, propter quod attingitur materiale; sed materiale in Logica non attingitur propter ens rationis Thomisticum; ergo non est objectum formale. *Prob. min.* Logica non intendit illud ens rationis, sed conformitatem objecti materialis cum regulis; est enim scientia operationum mentis directiva juxta regulas suas: ergo Logica propter illud non attingit objectum materiale. *Confir. I.* Hoc ens rationis ad ipsas cognitiones à Logica jam directas resultat; ergo Logica jam pro priori finem suum, nempe cognitionem logicè rectam, est affecuta; ergo ens rationis sero venit. Ad hæc permissio hoc, non concessio, quod detur ens rationis Thomistarum (quod omnes negant, qui inficiantur, objici intellectui posse ens rationis distinctum ab omni ente possibili, quorum multos citat *P. Alev. Cap. 2 Sect. 2. n. 50.* Nec ipsi Thomistæ satis probant) permissio, inquam, hoc ente, illud resultaret omninò naturaliter, & absque speciali artificio, totusque labor artificialis versaretur in eo, ut ex regulæ præscripto recta fieret Cognitio; ergo hoc ens nequit esse illa ratio formalis, quæ intenditur à Logica, & propter quam objectum suum formale.

attin-

attingit. *Confir. II.* Habitus directivus actûs voluntatis non habet pro objecto formali ens rationis, sive relationem rationis resultantem in objecto voluto: ergo nec habitus directivus actûs rationis habet pro objecto formali ens rationis resultans in objecto cognito. Antecedens admittitur ab ipsis Thomistis, ut videre est apud *Phil. à Ss. Trinitate hîc a. 2. ad 1.* expectanda proinde est Disparitas solida.

67. *Obj. 1.* Ens rationis Thomisticum est in objecto materiali Logicæ; ergo est objectum ejus formale. *R. 1.* Retorq. Vitalitas est in objecto materiali Logicæ; ergo hæc erit objectum ejus formale. *R. 2. T. Ant.* quia ens rationis Thomisticum dari, non satis probatur. *N. Conf.* non omne id, quod est in objecto materiali, est objectum formale; sed id, propter quod attingitur materiale.

Inst. Ipsa Conformitas actûs cum regulis est ens rationis, sed hæc est objectum formale; ergo. *R. D. maj.* est ens rationis Thomisticum, de quo hîc disputatur. *N.* est ens rationis, id est, efficienter procedit ab intellectu, & mediante actu, cui inest, in eo recipitur *C.* & concessâ min. eodem modo *D. Conf.*

68. *Obj. 2.* Ipse Aristoteles & D. Thomas Objectum Logicæ quandoque vocant ens rationis. Ergo. *R. D. Ant.* Vocant ens rationis sensu modo in instantia explicato. *C.* Vocant ens rationis Thomisticum *N. D. Th.* (cujus verba, fideliter recitat & explicat *P. Aler. cap. 2. subsect. 3. à n. 68. usque ad n. 70.*) *Opusc. 55.*

Uni-

Universalitatem vocat *qualitatem existentem in anima, accidens immateriale, Cognitionem intellectus, singulare, receptum in intellectu ad modum recipientis, ita ut solum sit in anima, & nullo modo in rebus.* Sed hæc non conveniunt relationi rationis Thomisticæ in natura cognita resultanti; ergo Universalitas ex mente D. Thomæ non est ens rationis Thomisticum; & consequenter Doctor Angelicus pro objecto formali Logicæ non admittit Ens rationis Thomistarum. Aristoteles autem *L. 2. magn. moral. cap. ult.* sic habet: *In iis artibus, quæ ad res agendas pertinent, præter actionem nullus alius est finis: ut præter Citharæ modulatum finis non est alius; sed ipsum pro fine est operatio atque actio.* Ex quibus verbis ita concludere licet: etsi ad Citharæ modulatum resultaret ens aliquod rationis, directivum ipsius modulationis, illud juxta Aristotelem non foret objectum formale artis Citharizandi; aliàs præter actionem, finem alium, nempe ens rationis, haberet. Ergo nec in Logica, quæ etiam est ars ad res agendas pertinens, præter actionem seu operationem admittendus est finis alius; nempe ens rationis.

69. *Obj. 3.* Ordo sive respectus inter hominem, ut sic, & individua est ordo rationis; cum sit inter extrema realiter indistincta; sed talis ordo est ens rationis Thomisticum; ergo datur saltem ens rationis Thomisticum. *R. D. maj.* est ordo rationis, hoc sensu, quod iste ordo entitativè non sit realis, sed distinctus ab omni ente reali. *N.* est ordo rationis hoc sensu, quod sit entitativè realis, existat tamen in-

ter duo extremâ solâ ratione distincta, ex qua causa etiam ordo rationis dicitur; C. D. *etiam min.* talis ordo est ens rationis Thomisticum, si entitativè non esset realis, & distingueretur ab omni ente reali. *Concederem.* Cùm autem sit entitativè realis. *N. min. & Conf.*

Hæc de ente rationis in Logicæ prolegomenis satis dicta sunt; ne Tyro Philosophus pluribus ejusmodi speculationibus metaphyficis in ipso statim Philosophiæ limine terreatur. Judicabam autem pauca hæc inferenda hîc esse, ut consulerem tyronibus, qui aliàs facilè perturbarentur, si iis de objecto Logicæ legentibus aut disputantibus hoc ens ne à nomine quidem notum occurreret. Præter ens Thomisticum datur adhuc aliud, quod Scotistæ *ens diminutum* appellant, & ita describunt: est entitacula quædam resultans ex actibus, quibus in objecta tendimus, per quam res cognitæ in esse cogniti formaliter constituuntur. Ejusmodi entitacula est purè ens rationis, pendens à sola ratione in esse & conservari, nec requirit ullum subjectum in quo sit. Hoc ex iisdem rationibus n. 66. contra ens Thomisticum allatis ab objecto formali Logicæ eliminare oportet.

§. II.

An Dirigibilitas aut Directivitas sit objectum formale Logicæ?

70. *Nota L.* Dirigibilitas operationum mentis alia est ex-alia intrinseca. *Extrinseca* est in ipsa regula dirigente, alióque nomine activa dicitur. *Intrinseca* est aptitudo ipsius operationis

nis